

ОЦІНКА СТРАТЕГІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ БАНКІВ В УКРАЇНІ

© 2014 КУДЛЯК Ю. В.

УДК 336.71

Кудляк Ю. В. Оцінка стратегій трансформації фінансових ресурсів банків в Україні

Метою статті є оцінка особливостей реалізації банками стратегій трансформації фінансових ресурсів упродовж 2009 – 2013 рр. Охарактеризовано діяльність утворених груп банків (у розрізі співвідношення «депозити – кредити» фізичних та юридичних осіб) за такими параметрами, як рентабельність активів, ризикованість, якість кредитного портфеля, показник мультиплікатора капіталу, а також питому вагу банків кожної з утворених груп у сумарних активах, депозитах, кредитах, сформованих резервах банківської системи України. У результаті проведеного дослідження при формуванні стратегій банківським установам запропоновано використовувати підхід до оцінки пріоритетів і стратегій трансформації ресурсів як результат вибору відповідних видів депозитної та кредитної стратегій, що дало змогу розробити систему рекомендацій для управління депозитними та кредитними портфелями банків в умовах посткризового періоду розвитку: 1) здійснити групування банківських установ на основі системи обраних індикаторів для вироблення спільних фінансових стратегій розвитку; 2) виявити можливості та фактори мобільності банків між кластерами; 3) визначити головні пріоритети ресурсної політики банків у кризовий період; 4) розробити систему рекомендацій щодо усунення недоліків, ризиків, слабких місць реалізації стратегій трансформації ресурсів як конкретного банку, так і банківської системи країни загалом.

Ключові слова: банк, банківська система, фінансова стратегія, депозитна стратегія, кредитна стратегія, стратегія трансформації фінансових ресурсів.

Рис.: 5. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 12.

Кудляк Юліана Василівна – аспірантка, кафедра фінансів, грошового обігу і кредиту, Львівський національний університет ім. І. Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

E-mail: Yuliana_Kudlyak@ukr.net

УДК 336.71

Кудляк Ю. В. Оценка стратегий трансформации финансовых ресурсов банков в Украине

Целью статьи является оценка особенностей реализации банками стратегий трансформации финансовых ресурсов на протяжении 2009–2013 гг. Выделены основные характеристики образованных групп банков (в разрезе соотношения «депозиты – кредиты» физических и юридических лиц) по таким параметрам, как рентабельность активов, риск, качество кредитного портфеля, показатель мультипликатора капитала, а также пропорции банков каждой из образованных групп в суммарных активах, депозитах, кредитах, сформированных резервах банковской системы Украины. В результате проведенного исследования при формировании стратегии банковским учреждениям предложено использовать подход к оценке приоритетов и стратегий трансформации ресурсов как результат выбора соответствующих видов депозитной и кредитной стратегий, что дало возможность разработать систему рекомендаций для управления депозитными и кредитными портфелями банков в условиях посткризисного периода развития: 1) осуществить группирование банковских учреждений на основе системы избранных индикаторов для выработки общих финансовых стратегий развития; 2) выявить возможности и факторы мобильности банков между кластерами; 3) определить главные приоритеты ресурсной политики банков в кризисный период; 4) разработать систему рекомендаций относительно устранения недостатков, рисков, слабых мест реализации стратегий трансформации ресурсов как конкретного банка, так и банковской системы страны в целом.

Ключевые слова: банк, банковская система, финансовая стратегия, депозитная стратегия, кредитная стратегия, стратегия трансформации финансовых ресурсов.

Рис.: 5. **Табл.:** 1. **Библ.:** 12.

Кудляк Юлиана Васильевна – аспірантка, кафедра фінансов, денежного обращения и кредита, Львовский национальный университет им. И. Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина)

E-mail: Yuliana_Kudlyak@ukr.net

UDC 336.71

Kudlyak Yu. V. Evaluation of Strategies for Transformation of Financial Resources of Banks in Ukraine

The article is aimed at evaluation of features of implementation the banks' strategies for transformation of the financial resources for 2009-2013. Main characteristics of the formed groups of banks (in terms of the «deposits-credits» proportion of private and corporate legal persons) have been allocated according to parameters such as return on assets, risk, quality of the credit portfolio, indicator of multiplier of capital, as well as banks' proportions in each of the formed groups in total assets, deposits, credits, formed reserves of the banking system of Ukraine. As result of the carried out research has been proposed for banking institutions in the formation of strategies to use the approach to assessment of priorities and strategies for transformation of resources as result of selecting the appropriate types of deposit or credit strategies that made possible to develop a system of recommendations to control the deposit and credit portfolios of banks in the post-crisis period of development: 1) to accomplish a grouping of banking institutions on the basis of selected indicators for elaboration of common financial development strategies; 2) to identify opportunities and mobility factors for banks in between clusters; 3) to define the main priorities of banks' resource policy in the period of crisis; 4) to work out recommendations to address gaps, risks, weaknesses as to strategies of resources transformation for both the particular bank and the country's banking system as a whole.

Key words: bank, banking system, financial strategy, deposit strategy, credit strategy, strategy for transformation of financial resources.

Pic.: 5. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 12.

Kudlyak Yuliana V. – Postgraduate Student, Department of Finance, Monetary Circulation and Credit, Ivan Franko National University of Lviv (vul. Universytetska, 1, Lviv, 79000, Ukraine)

E-mail: Yuliana_Kudlyak@ukr.net

У сучасних умовах розвитку формування фінансових ресурсів банківськими установами обумовлюється жорсткою конкуренцією за кошти клієнтів, супроводжується необхідністю постійного моніторингу оптимального співвідношення структури пасиву з урахуванням різноманітних ризиків – ризику вилучення депозитів населення, обмеженості проведення

запозичень на зовнішньому фінансовому ринку, ризику зниження прибутковості діяльності, неповернення кредитів позичальниками, необхідністю формування банками резервів тощо. Динамічність змін зовнішнього середовища функціонування та проблемні аспекти внутрішніх банківських бізнес-процесів обумовлюють умови, у яких відбувається формування та реалізація

фінансових стратегій банків в Україні упродовж останніх п'яти років.

Дослідженню проблематики ресурсного забезпечення банківської діяльності приділили значну увагу як вітчизняні, так і зарубіжні науковці й практики. Так, процесам формування та використання банківських ресурсів присвячені праці західних економістів: Г. Габарда, Е. Гілла, Дж. Кемпбелла, П. С. Роуза, Д.Ф. Сінкі та інших. Значний внесок у дослідження безпосередньо цієї проблеми в умовах трансформаційних економік зробили: М. Д. Алексеєнко, З. М. Васильченко, О. В. Васюренко, А. П. Вожжов, В. М. Геєць, Я. В. Грудзевич, О. В. Дзюблюк, Ж. М. Довгань, А. О. Єпіфанов, М. І. Крупка, А. М. Мороз, М. І. Савлук, А. О. Примостка, М. Ф. Пуховкіна та інші науковці.

У теорії та практиці банківської діяльності існують три основні підходи до розуміння економічної сутності банківських ресурсів (фінансових ресурсів банків). Зокрема, представники першого підходу акцентують увагу на джерелах акумулювання коштів у процесі проведення пасивних операцій банку. Наприклад, С. В. Мочерний під банківськими ресурсами розуміє складову частину фінансових, що містить власні та залучені засоби банків [8]. Власні засоби – акціонерний і резервний капітал, а також нерозподілений прибуток. Залучені засоби – вклади, кошти від продажу облігацій та інших цінних паперів. Б. А. Райзберг під банківськими пропонує розуміти різновид фінансових ресурсів, що містяться у своєму складі власні та залучені кошти [10]. Джерелами формування ресурсів є, з одного боку, акціонерний та резервний капітал, а також нерозподілений прибуток, що становлять разом власний капітал, а з іншого, – вклади, кошти від продажу облігацій та інших цінних паперів, тобто залучені кошти.

Прихильники другого підходу дотримуються позиції пріоритетності використання коштів ресурсного забезпечення у процесі здійснення активних операцій банку. Так, О. В. Васюренко, І. М. Федосік вважають банківськими ресурсами сукупність власних, залучених і цільових фінансових коштів банку, що знаходяться у безпосередньому його розпорядженні та використовуються на його розсуд для повномасштабної банківської діяльності [4]. М. Д. Алексеєнко під банківськими розуміє сукупність грошових ресурсів й виражених у грошовій формі матеріальних, нематеріальних та фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банків і можуть бути використані ними для здійснення активних операцій та надання послуг [1]. А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна банківськими вважають сукупність грошових коштів, що перебувають у його розпорядженні й використовуються ним для виконання активних операцій [3].

Недоліком перших двох підходів є відсутність у трактуванні поняття мети та механізмів акумуляції і використання банківських ресурсів, на виправлення цього спрямували зусилля науковці третього підходу, які оперують у своїх дослідженнях поняттям прибутковості банківської діяльності як результату внаслідок проведення операцій з акумулювання та розміщення банківських ресурсів. Так, Ж. М. Довгань у вузькому сенсі під

банківськими розуміє акумульовані банком вільні грошові кошти економічних суб'єктів на умовах виникнення зобов'язань власності чи боргу для подальшого розміщення на ринку з метою отримання прибутку; у широкому розумінні – це реальні можливості банку не лише акумулювати грошові зобов'язання боргу чи власності, а й здатність отримувати прибуток від проведення дохідних банківських операцій [7].

Варто зауважити, що в сучасних умовах метою акумулювання банківських ресурсів є не лише одержання доходу, оскільки акумуляція фінансових ресурсів банків може бути обумовлена й іншими цілями, зокрема, покриттям збиткової діяльності, максимізацією ринкової частки тощо [12].

О. В. Дзюблюк банківські ресурси зводять до всієї величини коштів, які може використати банк для проведення окремих операцій, насамперед, кредитних [6]. На наш погляд, кредитна діяльність банків є лише частиною їх діяльності, а тому поняття банківських ресурсів є більш широким, ніж кредитних, однак у даному дослідженні увагу зосередимо саме на кредитуванні як основній активній банківській операції.

Розвиваючи дослідження зарубіжних та українських науковців з проблематики управління фінансовими ресурсами банків, використовуватимемо третій підхід із акцентом на стратегіях трансформації банківських ресурсів у процесі реалізації банківської діяльності.

А. П. Вожжов удосконалив трактування «золото» банківського правила, згідно з яким величини та терміни вимог банку на кожному поточну дату повинні відповідати величинам і термінам його ресурсів, сформованих за допомогою трансформації із сукупності акумульованих коштів [5]. Таким чином, на його думку, природа трансформації банківських ресурсів проявляється у процесах перетворення вихідних властивостей і якостей коштів, які акумулюються банком, в інші властивості та якості, що характерні для банківських ресурсів, а також при їх перетворенні на макрорівні у процесі інвестиційно-кредитної мультиплікації. Механізм трансформації банківських ресурсів визначає порядок і послідовність дій щодо перетворення коштів, які акумулюються банками, в їхні ресурси, а також банківських ресурсів у процесі інвестиційно-кредитної мультиплікації різними методами на основі комбінацій різних причинно-наслідкових взаємозв'язків.

Механізм трансформації банківських ресурсів вимагає розроблення та реалізації відповідного виду ресурсної політики банку. Отже, у кожному конкретному випадку банк застосовує певний набір методів та інструментів акумулювання та використання фінансових ресурсів, що дає підстави виділяти певні види стратегій трансформації банківських ресурсів у межах банківської системи України. При цьому важливою і необхідною умовою є дотримання «золотого» банківського правила.

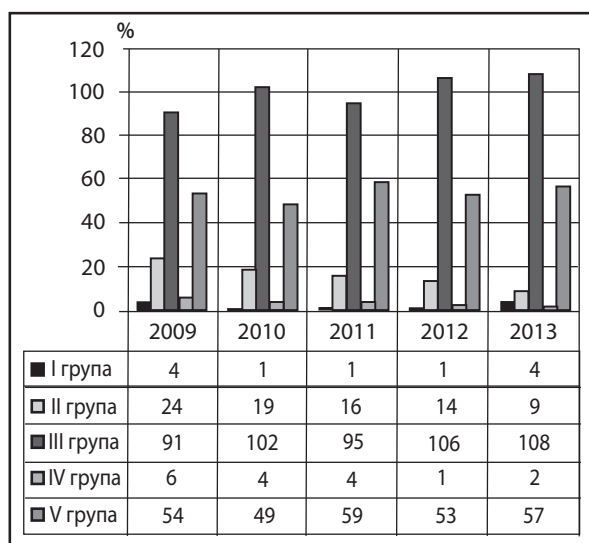
У світовій та вітчизняній практиці управління фінансовими ресурсами банку здійснюють згідно з трьома основними позиціями [2]. Концентрація зусиль на управлінні активами передбачає відмову від стратегії

максимізації прибутку, оскільки управління залученими ресурсами є недоцільним і неможливим у зв'язку з тим, що джерела формування ресурсів (зобов'язання і капітал) визначаються можливостями та потребами клієнтів і акціонерів банку. Згідно з концепцією управління пасивами певні інструменти впливу на обсяги, вартість та структуру залучених коштів існують, тобто має місце контроль над джерелами коштів банку, аналогічний контролю над активами, що дало можливість банкам поступово реструктуризувати свої баланси в напрямі мінімізації витрат за залученими коштами і збільшити прибуток і капітал.

Концепція інтегрованого управління активами і пасивами банку передбачає, що зниження витрат може відбуватися як у результаті управління акумульованими банком ресурсами, так і в результаті доходів від проведення активних операцій. На думку Дж. Сінкі, основна тема третього підходу полягає в скоординованому управлінні балансом банку, а не окремими його частинами [11]. Це дасть змогу підтримувати на відповідному рівні ліквідність, максимізувати прибутковість та мінімізувати банківські ризики.

Отже, основна ідея цього підходу полягає у взаємопов'язаності активів, зобов'язань і капіталу банку та комплексного підходу до управління сукупним портфелем з метою отримання максимальної прибутковості за прийнятого рівня ризику, що передбачає необхідність використання системи відповідних аналітичних показників, що дають змогу оцінити стратегію і тактику управління фінансовими ресурсами.

Для аналізу ресурсних пріоритетів українських банків використано дані фінансової звітності банків за період 2009 – 2013 рр., при цьому вихідним критерієм для групування банків – співвідношення депозитів і наданих кредитів у розрізі суб'єктів (фізичних і юридичних осіб) без урахування валюти банківської операції. Отримані результати подано на *рис. 1*.

Рис. 1. Динаміка кількості банків у розрізі утворених груп, %

Джерело: розраховано за даними НБУ [9].

Утворені групи банків характеризуються спільними підходами до реалізації фінансових стратегій, зокрема, щодо джерел формування та напрямів використання акумульованих ресурсів, що дає підстави об'єднати їх у групи зі спільними параметрами поведінки на ринку банківських послуг. Отже, усі банківські установи упродовж 2009 – 2013 рр. належали до таких п'яти груп з відповідними ресурсними орієнтаціями, як (*табл. 1*): банки, у яких введено тимчасового адміністратора чи перебувають на етапі ліквідації (I група); реалізація стратегії взаємодії з фізичними особами (фокусування на роздрібному обслуговуванні, II група); реалізація ощадно-інвестиційної стратегії (III група); реалізація комерційно-споживчої стратегії (IV група); реалізація корпоративної стратегії (орієнтація на обслуговування у межах груп юридичних осіб, V група).

З даних *табл. 1* і *рис. 1* очевидно, що найбільш чисельною є третя група банків, що реалізують ощадно-інвестиційну стратегію, тобто залучають депозити фізичних осіб і кредитують потреби юридичних осіб (51 – 61% банків залежно від аналізованого року). При цьому частка банків цієї групи в активах банківської системи збільшилася з 50,7% у 2009 р. до 81% у 2013 р., у депозитах – з 55,4% до 84%, у кредитах – з 49,5% до 82,1%, у резервах – з 54,0% до 81,7%. Цей вид стратегії трансформації фінансових ресурсів характерний для банків з надійною репутацією та/або досить привабливими процентними ставками за депозитами для фізичних осіб і водночас привабливими умовами кредитування для юридичних осіб, що й дозволило посилити позиції групи за період 2009 – 2013 рр.

Частка банків п'ятої групи, що акумулюють депозити від юридичних осіб і віддають перевагу кредитуванню юридичних осіб, зростала з 30% у 2009 р. до 34% у 2011 р., який виявився переломним у функціонуванні групи, оскільки до 2014 р. на 2% зменшилася кількість банків, що використовували цю стратегію трансформації ресурсів. При цьому частка банків цієї групи в активах банківської системи збільшилася з 19,2% у 2009 р. до 23,9% у 2011 р., однак зменшилася до 16,66% у 2013 р., у депозитах – зросла із 17,7% у 2009 р. до 21,5% у 2011 р., а згодом зменшилася до 13,96% у 2009 р., у кредитах – з 18,5% у 2009 р. до 21,6% у 2011 р., а згодом зменшилася до 15,12% у 2013 р., у резервах – відбулося збільшення з 14,3% у 2009 р. до 20,9% у 2011 р., а згодом скорочення до 15,8% у 2013 р. Обслуговування банками потреб у межах груп юридичних осіб дозволяє утримувати позиції цим фінансовим установам на відносно стабільному рівні.

З 14% до 5% зменшилася частка банків другої групи за період 2009 – 2013 рр., тобто тих установ, ресурсна орієнтація яких визначається залученням депозитів і кредитуванням потреб фізичних осіб. При цьому частка банків цієї групи в активах банківської системи скоротилася з 29,2% у 2009 р. до 1,9% у 2013 р., у депозитах – з 26,0% у 2009 р. до 2% у 2013 р., у кредитах – з 31,4% у 2009 р. до 2,7% у 2013 р., у резервах – з 31,2% у 2009 р. до 2,3% у 2013 р.

Отже, кредитування фізичних осіб за умови домінування у пасивах депозитів фізичних осіб, як доводить практика функціонування банків, є більш ризикованим

Характеристика параметрів функціонування утворених груп банків

Рік	Група банків	Частка групи у банківській системі, %	Частка групи у активах банківської системи, %	Частка групи у депозитах банківської системи, %	Частка групи у кредитах банківської системи, %	Частка групи у резервах банківської системи, %	ROA банківської системи та утворених груп, %	Ризикованість банків у розрізі утворених груп, %	
2009	I	2	0,6	0,6	0,4	0,3	-0,127	0,015	
	II	14	29,2	26,0	31,4	31,2		-0,018	0,029
	III	51	50,7	55,4	49,5	54,0		-0,176	0,713
	IV	3	0,3	0,3	0,2	0,2		-0,069	0,129
	V	30	19,2	17,7	18,5	14,3		-0,109	0,809
2010	I	0,5	0,6	0,8	0,6	0,3	-0,008	0,001	
	II	11	21,6	18,6	22,4	28,2		-0,009	0,024
	III	58,5	61,1	65,0	62,6	61,6		-0,012	0,053
	IV	2	0,4	0,2	0,4	0,4		-0,019	0,044
	V	28	16,3	15,4	14	9,5		0	0,03
2011	I	0,5	0,7	1,0	0,7	0,3	-0,015	0	
	II	9	7,1	6,8	6,2	6,9		-0,005	0,039
	III	54,5	64,6	68,8	67,2	65,7		-0,017	0,052
	IV	2	3,7	1,9	4,3	6,1		-0,015	0,297
	V	34	23,9	21,5	21,6	20,9		-0,016	0,257
2012	I	0,5	0,01	0	0	0	-0,001	-	
	II	8,0	10,6	10,7	10,2	12,0		-0,0019	0,079
	III	61,0	69,07	70,4	71,4	69,0		-0,002	0,043
	IV	0,5	0,02	0,0001	0,0002	0,0005		0	0
	V	30,0	20,3	18,8	18,4	19,1		0,005	0,029
2013	I	2	0,08	0	0	0,04	-0,0098	-0,004	
	II	5	1,9	2,0	2,7	2,3		0,006	0,012
	III	60	81,0	84,0	82,1	81,7		0,001	0,016
	IV	1	0,36	0,04	0,08	0,16		0	0,0003
	V	32	16,66	13,96	15,12	15,8		-0,033	0,254

Джерело: розраховано за даними НБУ.

видом активних операцій у порівнянні з кредитуванням юридичних осіб; нестабільним джерелом мобілізації ресурсів у зв'язку з поширенням паніки на фінансовому ринку і ризиком дострокового вилучення ресурсів, що впливає на ліквідність та рентабельність діяльності банків.

Банки четвертої групи, питома вага яких у банківській системі зменшилася з 3% у 2009 р. до 1% у 2013 р., реалізують стратегію комерційно-споживчу, тобто акумулюють депозити юридичних осіб і спрямовують їх на кредитування потреб фізичних осіб. У 2011 р. банки цієї групи збільшили свою частку у активах до 3,7% з 0,3% у 2009 р., у депозитах – до 1,9% з 0,3% у 2009 р., у кредитах – до 4,3% (0,2% у 2009 р.), водночас різко зросли сформовані резерви – з 0,2% у 2009 р. до 6,1% у 2013 р. Після 2011 р. аналізовані вище показники діяльності банків цієї групи коливалися у межах 0,5%, при цьому рентабельність активів була вищою за середнє значення ROA банківської системи. Показник ризику

у 2013 р. сягнув найнижчого рівня в порівнянні з показником ризику інших груп.

Частка банків першої групи, що перебувають у стані ліквідації, коливається у межах 0,5 – 2% упродовж аналізованого періоду. Стратегію мобілізації депозитів від юридичних осіб і кредитування фізичних осіб реалізували банки, питома вага упродовж 2009 – 2013 рр. яких зменшилася з 3% до 1%. При цьому частка банків цієї групи в активах, депозитах, кредитах і резервах банківської системи у 2009 – 2013 р. коливалася у межах від 0 до 1%.

Стратегічною метою діяльності банку є максимізація його вартості. У системному аналізі стратегії визначаються як альтернативні способи досягнення поставленої мети. Між прибутковістю та ризиком існує пряма залежність, тому ринкова оцінка вартості банку зростає за двох обставин: підвищення прибутків за постійного рівня ризику (стратегія підвищеного ризику) або зниження ризику за умови фіксованого рівня прибутковості.

У довгостроковій перспективі орієнтуються на ринкову оцінку власного капіталу банку. У процесі стратегічного управління аналізують показники конкурентного рівня прибутку на активи (ROA) та прибутку на капітал (ROE).

У довгостроковому аспекті ризик банку характеризується показником мультиплікатора капіталу, який розраховують як відношення активів банку до його капіталу. Більше значення мультиплікатора капіталу відображає більш ризикований фінансовий стан банку.

Отже, критеріями оцінки ефективності обраних фінансових стратегій трансформації ресурсів є такі показники:

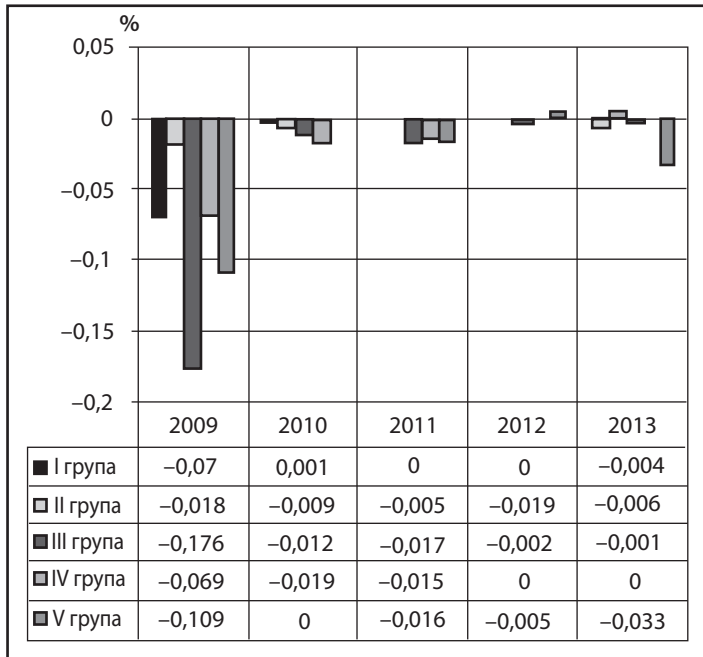

Рис. 2. Динаміка показника рентабельності активів (ROA) банків у розрізі утворених груп, %

Джерело: розраховано за даними НБУ.

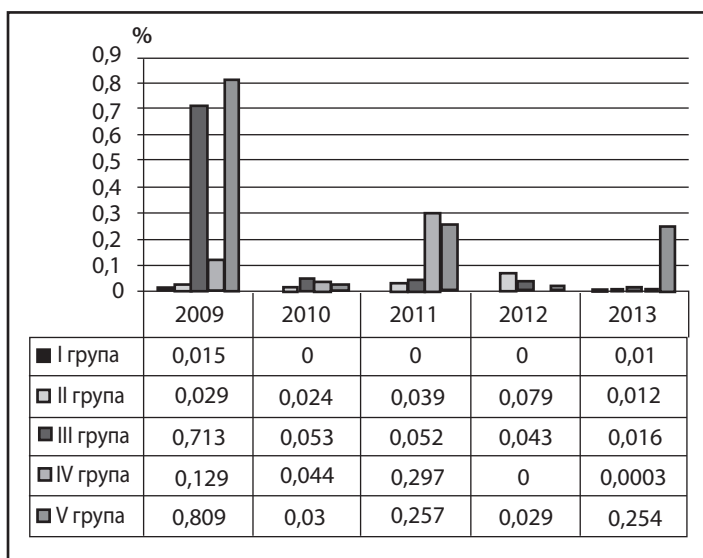

Рис. 3. Динаміка показника ризику банків у розрізі утворених груп, %

Джерело: розраховано за даними НБУ.

- ✦ рентабельність активів (рис. 2): банки третьої групи у 2013 р. вийшли на додатній показник рентабельності у порівнянні з рентабельністю банківської системи. Однак фінансові установи другої групи характеризуються незначним перевищенням ROA у 2009 – 2013 рр. у порівнянні з середнім показником рентабельності банківської системи;
- ✦ показник ризикованості (рис. 3): упродовж аналізованого періоду підвищена ризикованість проведення банківських операцій із залучення депозитних ресурсів та кредитування фізичних та юридичних осіб була властива банкам кожної з утворених груп;
- ✦ показник якості кредитних портфелів (рис. 4): на показник ризикованості діяльності кожної з груп банків безпосередній вплив мали показники якості кредитних портфелів;
- ✦ показник мультиплікатора статутного капіталу (рис. 5): значення показника мультиплікатора капіталу істотно зросло у 2013 р. у банків другої групи до 9,7; у банків четвертої групи – до 4,4. Банківські установи третьої групи підтримували розмір цього показника приблизно на однаковому рівні у межах 4,9 – 5,3. У банків п'ятої групи значення мультиплікатора капіталу зменшувалося з 3,8 у 2009 р. до 2,2 у 2013 р.

Отримані результати кластеризації банків за системою обраних критеріїв, а саме: співвідношення залучених депозитів і наданих кредитів у розрізі вкладників та позичальників фізичних та юридичних осіб, дали змогу розвинути якісний підхід до оцінки ефективності функціонування банків в Україні упродовж 2009 – 2013 рр. і виокремити спільні стратегії поведінки на ринку фінансових ресурсів упродовж останніх років.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження при формуванні стратегії банку запропоновано використовувати підхід до оцінки пріоритетів та стратегій трансформації ресурсів банків як результат вибору відповідних видів депозитної та кредитної стратегій, що дало змогу розробити систему рекомендацій для управління депозитними та кредитними портфелями банків в умовах посткризового періоду розвитку: а) здійснити групування банківських установ на основі системи обраних індикаторів для вироблення спільних фінансових стратегій розвитку; б) виявити можливості та фактори мобільності банків між кластерами; в) виявити головні пріоритети ресурсних політик банків у кризовий період; г) розробити систему рекомендацій щодо усунення недоліків, ризиків, слабких місць реалізації стратегій трансформації ресурсів як конкретного банку, так і банківської системи країни загалом. Вважаємо актуальним продовження даного дослідження у таких напрямках, як: 1) визначення показника кластерної мобільності банків; 2) фінансових

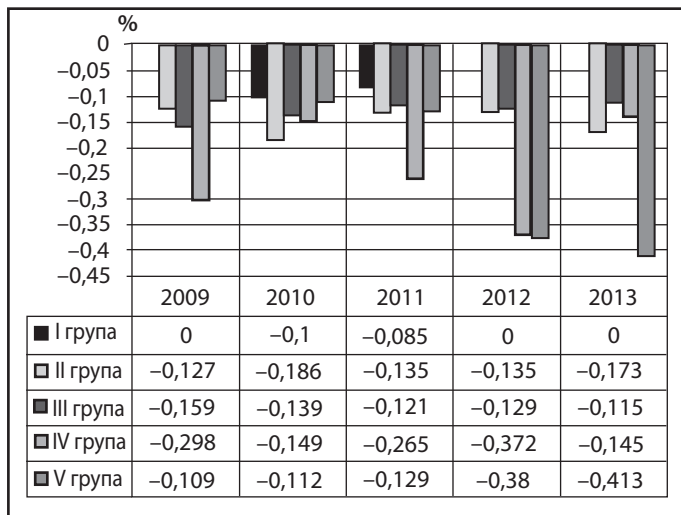

Рис. 4. Динаміка показника якості кредитних портфелів банків у розрізі утворених груп, %

Джерело: розраховано за даними НБУ.

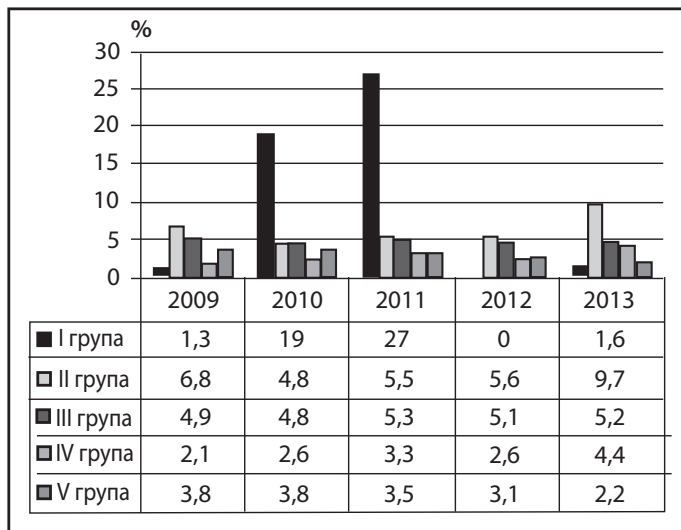

Рис. 5. Динаміка показника мультиплікатора статутного капіталу банків у розрізі утворених груп, %

Джерело: розраховано за даними НБУ.

стратегій та показників діяльності банків, що утворюють ядро кожного кластера.

На наш погляд, запропонований підхід дає змогу формалізувати процеси управління стратегіями трансформації фінансових ресурсів у частині вдосконалення формування депозитних і кредитних портфелів банків та обґрунтувати управлінські заходи в системі забезпечення посилення конкурентоспроможності банків в умовах євроінтеграційних процесів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Алексеєнко М. Д.** Капітал банку: питання теорії і практики : монографія / М. Д. Алексеєнко. – К. : КНЕУ, 2002. – 276 с.
2. **Банківська система : підручник / М. І. Крупка, Є. М. Андрущак та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки.** – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. – 556 с.
3. **Банківські операції : підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза.** – К. : КНЕУ, 2000. – 384 с.

4. **Васюренко О. В.** Ресурсний потенціал комерційного банку / О. В. Васюренко, І. М. Федосік // Банківська справа. – 2002. – № 1. – С. 58 – 64.

5. **Вожжов А. П.** Процессы трансформации банковских ресурсов : монография / А. П. Вожжов. – Севастополь : СевНТУ, 2006. – 339 с.

6. **Дзюблюк О.** Оптимізація формування ресурсної бази комерційних банків / О. Дзюблюк // Банківська справа. – 2008. – № 5. – С. 38 – 46.

7. **Довгань Ж. М.** Ресурси комерційного банку: формування та управління : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.04.01 / Ж. М. Довгань. – Київський національний університет імені Т. Шевченка, Київ, 2000. – 19 с.

8. **Економічна енциклопедія / Відп. ред. С. В. Мочерний.** Т. 1. – К. : Видав. центр «Академія», 2000. – 863 с.

9. **Офіційна Інтернет-сторінка Національного банку України [Електронний ресурс].** – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>

10. **Райзберг Б. А.** Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА – М., 2007. – 495 с.

11. **Синки Джозеф Ф.** Управление финансами в коммерческих банках / Пер. с англ. 4-го изд. / Д. Ф. Синки. – М. : Catallaxy, 1994. – 820 с.

12. **Смовженко Т. С.** Новый этап развития банковской системы Украины: зростання участі іноземних інвесторів : монографія / За ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. – К. : УБС НБУ, 2008. – 231 с.

REFERENCES

Alekseienko, M. D. *Kapital банку: pytannia teorii i praktyky* [Capital Bank: Theory and Practice]. Kyiv: KNEU, 2002.

Dziubliuk, O. "Optimizatsiia formuvannia resursnoi bazy komertsiiykh bankiv" [Optimization of formation of the resource base of commercial banks]. *Bankivska sprava*, no. 5 (2008): 38-46.

Dovhan, Zh. M. "Resursy komertsiiinoho банку: formuvannia ta upravlinnia" [Resources commercial bank, development and management]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.04.01*, 2000.

Ekonomichna entsyklopediia [Economic Encyclopedia]. Kyiv: Akademiia, 2000.

Krupka, M. I. et al. *Bankivska sistema* [Banking system]. Lviv: LNU im. Ivana Franka, 2013.

Moroz, A. M. et al. *Bankivski operatsii* [Banking operations]. Kyiv: KNEU, 2000.

Ofitsiina Internet-storinka Natsionalnogo банку Ukrainy. <http://www.bank.gov.ua>

Rayzberg, B. A., Lozovskiy, L. Sh., and Starodubtseva, E. B. *Sovremennyy ekonomicheskyy slovar* [Modern Dictionary of Economics]. Moscow: INFRA – M, 2007.

Sinki, Dzh. F. *Upravlenie finansami v kommercheskikh bankakh* [Financial management in commercial banks]. Moscow: Catallaxy, 1994.

Smovzhenko, T. S. *Novyi etap rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy: zrostannia uchasti inozemnykh investoriv* [The new stage of development of the banking system of Ukraine: increase the participation of foreign investors]. Kyiv: UBS NBU, 2008.

Vozhzhov, A. P. *Protsessy transformatsii bankovskikh resursov* [Processes of transformation of banking resources]. SevNTU, 2006.

Vasiurenko, O. V., and Fedosik, I. M. "Resursnyi potentsial komertsiiinoho банку" [Resource potential commercial bank]. *Bankivska sprava*, no. 1 (2002): 58-64.